

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Vývoj cen vybraných potravin v ČR

Lucie Stánoková

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lucie Stánoková

Podnikání a administrativa

Název práce

Vývoj cen vybraných potravin v ČR

Název anglicky

Price development of selected foodstuffs in the CR

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat a zhodnotit cenový vývoj vybraných potravin u vybraných maloobchodních jednotek v ČR za sledované období. Dílčím cílem je vytvořit základní přehled o vlivu některých faktorů na cenu vybraných potravin.

Metodika

Metodika:

1. Studium odborných zdrojů pro vytvoření literární rešerše.
2. Sběr dat ve vybraných maloobchodních jednotkách.
3. Zpracování dat pomocí vhodných statistických nástrojů.
4. Analýza cenového vývoje a vytvoření základního přehledu o vlivu některých faktorů na cenu vybraných potravin.

Harmonogram:

Literární rešerše – 1. část: 3/2023 – 5/2023

Detailní metodika práce dokončení druhé části literární rešerše: 5/2023 – 6/2023

Vlastní práce – analytická část: 7/2023 – 10/2023

Vlastní práce – syntéza poznatků, návrhy a doporučení: 10/2023 – 11/2023

Odevzdání poslední verze práce vedoucímu práce ke konečnému posouzení: 12/2023

Doporučený rozsah práce

35 – 45 stran

Klíčová slova

Vývoj, ceny, potraviny, analýza, maloobchod, vliv, ČR.

Doporučené zdroje informací

HANNA, Nessim; FREIBERG, František; DODGE, Robert H. *Pricing : zásady a postupy tvorby cen*. Praha: Management Press, 1997. ISBN 80-85943-34-4.

HES, Aleš; ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA OBCHODU A FINANČÍ. *Velkoobchod a maloobchod*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2004. ISBN 80-213-1163-0.

Spilková, Jana. 2012. *Geografie maloobchodu a spotřeby, věda o nakupování*. Praha : Karolinum, 2012.. ISBN 978-80-246-1951-4.

TOMEK, Gustav; VÁVROVÁ, Věra. *Marketing od myšlenky k realizaci*. Praha: Professional Publishing, 2011. ISBN 978-80-7431-042-3.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Michal Steininger, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 4. 9. 2023

prof. Ing. Lukáš Čechura, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vývoj cen vybraných potravin v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Michalovi Steiningerovi, Ph.D. z katedry ekonomiky České zemědělské univerzity v Praze za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a připomínky během vedení bakalářské práce. Dále také děkuji mé rodině a přátelům za jejich podporu.

Vývoj cen vybraných potravin v ČR

Abstrakt

Cílem práce je analyzovat a zhodnotit cenový vývoj vybraných potravin u vybraných maloobchodních jednotek v ČR za sledované období. Dílčím cílem je vytvořit základní přehled o vlivu některých faktorů na cenu vybraných potravin. Teoretická část poskytuje základní přehled o ceně, metodách její tvorby, vlivech a vývoji cen vybraných komodit. Praktická část analyzuje shromážděná data vývoje cen vybraných potravin v letech 2022 a 2023 a možné působení vlivů na tyto ceny. Součástí praktické části je také analýza konkrétních zástupců výrobků.

Celkový nárůst průměrné ceny 1 kg cukru je za rok 2022 16,68 Kč (107,3 %). Během celého sledovaného období cena za balení (1 kg) vzrostla o 10,13 Kč (65,2 %) na 25,68 Kč. V lednu 2022 stála 250 gramová kostka másla 43,23 Kč. V prosinci 2023 byla cena 42,72 Kč, tedy o 0,51 Kč méně než 1. měsíc sledovaného období.

Od ledna 2022 do prosince 2023 zdražila vejce (10 ks) o 26,4 % (7,76 Kč) na 37,13 Kč.

Madeta jihočeské másla 82 % (250 g) v listopadu podražilo ve všech řetězcích na 59,90 Kč/ks. Cena vajec z podestýlkového chovu velikosti M (10 ks) byla u prodejců Albert a BILLA za celé sledované období 49,90 Kč.

Změny ceny másla závisí z 54 % na ceně motorové nafty. Změny cen cukru a vajec jsou závislé ze 76 % u cukru a z 81 % u vajec na hodnotách inflace.

Klíčová slova: vývoj, ceny, potraviny, analýza, maloobchod, vliv, ČR, slevy, másla, vejce, cukr

Price development of selected foodstuffs in the CR

Abstract

The aim of the work is to analyze and evaluate the price development of selected food products in selected retail units in the Czech Republic during the observed period. A partial goal is to create a basic overview of the impact of certain factors on the price of selected foods. The theoretical part provides a basic overview of price, methods of its formation, influences, and the development of prices for selected commodities. The practical part analyzes the collected data on the price development of selected foods in the years 2022 and 2023 and possible influences on these prices. The practical part also includes an analysis of specific product representatives.

The overall increase in the average price of 1 kg of sugar in the year 2022 is 16.68 CZK (107.3%). During the entire observed period, the price for a package (1 kg) increased by 10.13 CZK (65.2%) to 25.68 CZK. In January 2022, a 250-gram cube of butter cost 43.23 CZK. In December 2023, the price was 42.72 CZK, which is 0.51 CZK less than in the 1st month of the observed period. From January 2022 to December 2023, the price of eggs (10 pieces) increased by 26.4% (7.76 CZK) to 37.13 CZK.

Madeta jihočeské máslo 82% (250 g) increased in price in all chains in November to 59.90 CZK/piece. The price of eggs from cage-free farming, size M (10 pieces), was 49.90 CZK at Albert and BILLA retailers throughout the observed period.

Changes in butter prices depend on 54% on the price of diesel fuel. Changes in sugar and egg prices are dependent on inflation values by 76% for sugar and 81% for eggs.

Keywords: development, prices, food, analysis, retail, influence, Czech Republic, discounts, butter, eggs, sugar

Obsah

Úvod	11
Cíl práce a metodika.....	12
1.1 Cíl práce	12
1.2 Metodika	12
Teoretická východiska	14
1.3 Cena.....	14
1.3.1 Cena průmyslových výrobců	15
1.3.2 Ceny zemědělských výrobců	15
1.3.3 Metody tvorby cen	16
1.3.4 Vliv nákladů na tvorbu ceny	17
1.3.5 Faktory ovlivňující cenu potravin.....	18
1.3.6 Vliv změny cen na spotřebu potravin 1995-2004.....	22
1.4 Maloobchod.....	23
1.5 Vývoj na trhu u vybraných potravin	24
1.5.1 Vejce	24
1.5.2 Máslo	25
1.5.3 Cukr	25
1.6 Chování spotřebitelů při nákupu potravin.....	26
1.6.1 Faktory působící na rozhodování spotřebitele při nákupu potravin	26
1.7 Cenové slevy	29
1.8 Věrnostní programy	29
1.9 Dovoz potravin do České republiky.....	30
Vlastní práce.....	31
1.10 Cenový vývoj vybraných potravin.....	31
1.10.1 Vývoj ceny másla.....	32
1.10.2 Vývoj ceny cukru.....	33
1.10.3 Vývoj ceny vajec	34
1.11 Statistická analýza.....	35
1.11.1 Kupní síla.....	36
1.11.2 Průměrné tempo růstu	38
1.11.3 Bodový odhad pro rok 2024	39
1.12 Vlastní šetření.....	39
1.13 Vliv vybraných faktorů na ceny	43
1.13.1 Ceny pohonných hmot	43
1.13.2 Míra inflace	45
1.13.3 Vliv ostatních faktorů	45

5. Závěr	46
6. Seznam použitých zdrojů	48
7. Seznam tabulek, grafů a rovnic	51
1.14 Seznam tabulek.....	51
1.15 Seznam grafů.....	51
1.16 Seznam rovnic	51

Úvod

Cena je pro zákazníka jedním z důležitých faktorů pro rozhodování, zda dané zboží zakoupí. Lidé ale mnohdy netuší, co vše se musí do ceny promítnout. Výši ceny ovlivňuje mnoho faktorů, v současné době náklady, které z důvodu situace v České republice rapidně narůstají. Každá potravina je těmito faktory ovlivněna jiným způsobem, jelikož mají odlišnou výrobu, jinak se skladují, distribuují se různými způsoby a podmínky pro jejich prodej na trhu se liší.

Vejsce, máslo a cukr jsou základními potravinami v České republice, a lze je nalézt skoro v každé domácnosti, a proto se jejich změny cen značně dotýkají spotřebitelů. Lidé sice mohou sáhnout po substitutech těchto potravin, většinou však za vyšší cenu, nebo nižší kvalitu. Tyto potraviny nakupují spotřebitelé v maloobchodních jednotkách, které nabízejí široký sortiment a různé ceny.

Účinným nástrojem pro zvýšení prodeje jsou akce a slevy, které ale nemusí vždy zapůsobit pozitivně.

Problematika vývoje cen u vybraných potravin, je tématem této práce, a bude podrobena hlubší analýze. Toto téma se dotýká všech a ovlivňuje situaci do budoucna.

Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem práce je analyzovat a zhodnotit cenový vývoj vybraných potravin u vybraných maloobchodních jednotek v ČR za sledované období. Dílčím cílem je vytvořit základní přehled o vlivu některých faktorů na cenu vybraných potravin.

1.2 Metodika

Teoretická část bakalářské práce vysvětluje základní pojmy týkající se ceny a spotřeby. Literární rešerše je tvořena na základě prostudované odborné literatury a situačních a výhledových zpráv Ministerstva zemědělství ČR. Nejprve je v kapitole 3.1 vysvětlen pojem cena a její životní cyklus. Poté navazuje definice a výpočet ceny průmyslových a zemědělských výrobců. V souvislosti s cenou jsou zmíněny metody tvorby cen, změny a regulace cen, vliv nákladů a faktory, které ovlivňují cenu potravin. Dále následuje pohled na vliv změny cen na spotřebu v letech 1995-2004, vysvětlení a typy maloobchodních jednotek a současný vývoj na trhu u vybraných potravin (viz. kapitola 3.2 a kapitola 3.3). Poté je uvedeno chování spotřebitelů při nákupu, tedy faktory, které působí na jejich rozhodování o koupi. V souvislosti s těmito faktory jsou popsány slevy. Následuje kapitola 3.6 zabývající se věrnostním programem a kapitola 3.7 o dovozu potravin do České republiky.

V analytické části je provedena analýza vývoje cen u vybraných potravin v České republice. Tyto potraviny jsou sledovány v letech 2022 a 2023. Vybranými potravinami jsou máslo o hmotnosti 250 gramů, vejce velikosti M (10 ks) a cukr krystal balení o hmotnosti 1 kg. U těchto potravin je v kapitole 4.1 sledován jejich vývoj a následně je provedena statistická analýza obsahující průměrnou cenu, medián, maxima a minima a také směrodatnou odchylku (viz. kapitola 4.2). Dále je vytvořena kupní síla, průměrné tempo růstu a pomocí statistického programu IBM SPSS Statistics vytvořen bodový odhad pro 6 měsíců v roce 2024.

Dále se analytická část zabývá daty z vlastního šetření (viz. kapitola 4.3). Proběhlo sledování cen vybraných potravin, konkrétně Madeta Jihočeské máslo (82 %) vyráběné v České republice, dále pak cukr krystal, kdy je pozorovaným subjektem cukr krystal Cukrovar Vrbátky a. s., a další sledovanou potravinou jsou vejce velikosti M (10 ks) z

podestýlkového chovu. Tyto potraviny jsou sledovány v období od 1. 7. 2023 do 31. 12. 2023 u běžných maloobchodních jednotek. Poté se kapitola 4.4 zaměřuje na možný vliv určitých faktorů na vývoj cen, kde je pro výpočet závislosti změn cen vybraných vlivů na změnu ceny potravin opět využit program IBM SPSS Statistic,

Teoretická východiska

1.3 Cena

Dle psychologického hlediska je cena subjektivní kvalitou ovlivňující chování spotřebitele. (Vysekalová, 2004)

Cenu lze definovat podle tržního a nákladového hlediska. Pro zákazníka je cena vyjádřením hodnoty jako kvality a užitku výrobku nebo služby v porovnání s jinými. Toto je možno vyjádřit jako podíl kvality a hodnoty, což zobrazuje následující rovnice č. 1. (Hanna, Dodge, 1997)

Rovnice 1 Tržní cena

$$Cena = \frac{kvalita}{hodnota}$$

Zdroj: Vysekalová, 2004; vlastní zpracování, 2023

Tržní hodnota je užitekem z celého souboru fyzikálních a výkonových charakteristik výrobku nebo služby. Do těchto charakteristik patří základní funkce, spolehlivost, flexibilita a vzhled výrobku, dále další vlastnosti jako je servis, poradenství, status, čistota i bezpečnost. Některé celosvětově známé obchodní značky prodávají zboží se speciálními vlastnostmi a nabízí výrobky s výjimečnými atributy. To je spojeno s jejich vysokou cenou. Mezi takové značky patří například společnost Lexus a Mercedes-Benz.

Menší firmy využívají nákladové kalkulace, které obsahují pouze pokrytí nákladů vynaložených na výrobu, distribuci a návrat investic. Vytvářet ceny pouze podle nákladů a návratnosti s sebou nese riziko, že cena může být příliš vysoká nebo nízká, což může způsobit menší prodeje či nedosáhnutí výše zisků, které mohla firma získat.

Do tvorby cen se zapojuje také vláda ČR, a to přímo a nepřímo. Nepřímé působení vláda realizuje pomocí cenových úřadů, financování výzkumů, podporou kulturních a hospodářských činností a uplatňováním veřejného zájmu. Přímé působení je spojeno

s vlastnickým právem vlády k produkci nebo distribuci a s využitím dotací. (Hanna, Dodge 1997)

Cena a životní cyklus výrobku

V jednotlivých fázích životního cyklu výrobku dochází ke změnám cen. Rozdílnou cenu lze očekávat při zavádění produktu na trh, při konkurenčním boji a při stárnutí. (Vysekalová, 2004)

1.3.1 Cena průmyslových výrobců

Ceny průmyslových výrobců se zjišťují měsíčně. Tyto ceny jsou sjednané mezi dodavatelem a odběratelem v tuzemsku bez DPH a spotřební daně, tedy bez nákladů na dopravu s náklady spojené s ní. Dále tyto ceny slouží k výpočtu indexu cen průmyslových výrobců, pomocí něhož je měřen průměrný cenový vývoj průmyslových výrobků, se kterými se obchoduje na domácí půdě. (cnb.cz, cit. 14.12.2023a)

Pro výpočet indexu cen průmyslových výrobců se využívá následující vzorec:

Rovnice 2 Index cen průmyslových výrobců

$$I = \frac{\sum \frac{p_1}{p_0} * p_0 * q_0}{\sum p_0 * q_0} * 100$$

p_1 – cena ve sledovaném období

p_0 – cena v základním období

p_0q_0 – stálá váha

Zdroj: ČNB; vlastní zpracování, 2023

1.3.2 Ceny zemědělských výrobců

Ceny zemědělských výrobců jsou realizační ceny určitých výrobků, které jsou určeny pro obchodování na vnitřním trhu. Ceny nezahrnují daň z přidané hodnoty. Z nominálních cen určených výrobků je měsíčně počítán index cen zemědělských výrobců.

K vypočtení průměrných měsíčních cen se využívá prostý aritmetický průměr z cen jednotlivých výrobců. Index je počítán pomocí stejné rovnice č. 2, uvedeného výše u cen průmyslových výrobců. (cnb.cz, cit. 14.12.2023b)

1.3.3 Metody tvorby cen

Existuje pět základních metod pro tvorbu cen. Jedná se o metody postavené na základě orientace na náklady, poptávku, konkurenci, užitek a na základě využití pravděpodobnostního rozhodovacího stromu.

1. Metoda na základě orientace na náklady

Metoda orientace na náklady slouží pro stanovení ceny jsou náklady dolní hranicí ceny, jelikož je potřeba aby byly pokryty náklady na výrobu, distribuci, prodej a také aby podnikání vykazovalo nějaký zisk. Firma se rozhoduje, jaké množství je pro ně přínosné vyrábět a to pomocí: (Tomek a kol., 2011)

- Kalkulace nákladů na jednotku.
- Nákupní ceny a nákladů obchodní činnosti.

2. Metoda na základě orientace na poptávku

Metoda na základě orientace na poptávku vychází z toho, že množství kupovaného zboží závisí na ceně. Při vyšší ceně bude menší nakupované množství a naopak. V praxi se provádí cenové testy, pomocí nichž se stanovuje cena dle názoru spotřebitele. Jedná se o tyto testy: (Tomek a kol., 2011)

- Test odhadnutí ceny – předložení výrobku s dotazem kolik by měl dle spotřebitele stát.
- Test reakce na cenu – předložení různých cen při hodnocení jejich výše například jako příliš vysoká cena.
- Test nákupní připravenosti na cenu – dotazník s otázkami koupě při dané ceně.
- Test cenových tříd – zkoumání nejvyšší a nejnižší ceny, kterou je ochoten spotřebitel zaplatit.

3. Metoda na základě orientace na konkurenci

Metoda na základě orientace na konkurenci určuje ceny konkurence na trhu.

4. Metoda na základě orientace na užitek

U metody orientace na užitek se ceny odvozují z užitku. U automobilu lze stanovit například výkon motoru, velikost kufru, spotřebu či rychlost. Dále se určí měrná jednotka, bodovací stupnice, váha pro výkonové znaky a index srovnatelných produktů. Porovnáním těchto hodnot s hodnotami jiného výrobku se určí cena.

5. Na základě využití pravděpodobnostního rozhodovacího stromu

Při metodě využití pravděpodobnostního rozhodovacího stromu se jedná o určení cenových alternativ, u nichž se stanoví očekávané množství prodaných kusů při vstupní pravděpodobnosti s variantami prodaného množství. (Tomek a kol., 2011)

1.3.4 Vliv nákladů na tvorbu ceny

Náklady se rozlišují na fixní a variabilní. Fixní náklady se mění pouze v obdobích a zahrnují například nájem a odpisy.

Variabilní náklady se odvíjejí od výkonu firmy, jelikož se vztahují na každý jeden výrobek. (Hanna, Dodge, 1997)

Změny cen

Snížení ceny – nastává například při klesajícím podílu na trhu či nadbytečné kapacitě. Při snížení cen je očekáváno zvýšení poptávky. Ne vždy je toto očekávání naplněno. Nízká cena může budít dojem horší kvality.

Zvýšení ceny – vzniká s růstem nákladů. Na tuto změnu budou spotřebitelé reagovat lépe při pomalém navyšování.

Regulace cen

Hospodářská politika státu reguluje ceny následujícími způsoby: (Tomek a kol., 2011)

- a) Stanovení ceny – určení maximální ceny, která zabraňuje spekulacím monopolních a dominantních subjektů.
- b) Věcné usměrňování cen – závazný postup při tvorbě ceny, určuje maximální možné zvýšení ceny v daném období.
- c) Časové usměrňování ceny – minimální lhůta po které lze uskutečnit zvýšení ceny.
- d) Cenové moratorium – časově omezený zákaz zvyšování cen nad platnou úroveň.

Strukturované ceny

V případě strukturovaných cen jde o cenové úrovně vyjadřující způsob ocenění. Díky úrovním lze umožnit změnu ceny dle vlastností výrobku. Například u vysavačů lze do cenové struktury zahrnout rozdílnou cenu u každého modelu, typu zákazníka a nakupovaného množství. U leteckých společností je možno se s tímto setkat u cen stanovených podle letové trasy, doby letu, třídy, včasné rezervace a délky pobytu.

Využívání strukturovaných cen přináší výhodu v podobě pohotové reakce na konkurenci nebo na situaci na trhu. (Hanna, Dodge, 1997)

1.3.5 Faktory ovlivňující cenu potravin

Hlavními faktory ovlivňující ceny potravin v ČR jsou: pandemie covid-19, legislativní změny, digitalizace a kvóty.

Pandemie covid-19 zasáhla zásadně ekonomiku České republiky, problémem bylo nedostatek pracovníků, dále uzavření restauračních zařízení, na jejichž provozu závisí rostlinná i živočišná produkce. V letech 2020 a 2021 přišlo mnoho legislativních změn, jejichž cílem je zadržení vody v krajině a za stropování polností. Tyto změny se promítají do cen rostlinné výroby. Farmy investující do moderních technologií mají vyšší produktivitu a jsou konkurenceschopnější což se promítá do cen vypěstovaných plodin. (inodpady.cz, cit.10.5.2023)

Máslo

Na maloobchodní i velkoobchodní úrovni byly jako hlavní faktory nárůstu cen spotřebitelského balení másla uváděny zvýšená cena syrového kravského mléka i smetany jakožto vstupních produktů výroby másla vyvolaná zvýšenou poptávkou po syrovém kravském mléce ze zahraničí a nejistotou na trhu ze zajištění dostatečného množství vstupních surovin v důsledku situace na Ukrajině. Pro všechny úrovně produkce byly zmiňovány faktory narušení obchodních cest kvůli pandemii covid-19, zvýšení nákladů na mzdy, pohonné hmoty, energie, obaly a zvýšení poplatku na recyklaci odpadů.

Vejce

Hlavním faktorem, který ovlivňuje cenu vajec je uváděna úroveň poptávky a nabídky, dle které je cena upravována. Producenti vajec uvádí, že obchodní řetězce se snaží tlačit na nižší cenu vajec, případně dovážejí vejce ze zemí EU, které nabízejí nižší ceny vajec. Do ceny vajec zasahuje i roční období, například zvýšená poptávka v období Velikonoc.

Dalším faktorem ovlivňující cenu vajec je cena krmiv pro nosnice. Pro některé producenty může cena krmiv představovat až 70 % nákladů. Cenu rovněž ovlivňují energie, pohonné hmoty, náklady na dopravu, mzdové náklady, obalové materiály, odpisy budov,

v nichž je realizován chov nosnic. Do budoucna se náklady zvýší, jelikož od roku 2027 začne platit zákaz klecových chovů. (uohs.cz, cit.4.8.2023)

Systémy chovu nosnic

Systémy chovu se rozlišují na alternativní systémy a klecové chovy, kam spadají neobohacené klecové systémy, které jsou od roku 2012 zakázané v EU, a dále obohacené klecové systémy, kdy v kleci musí být hnízdo, prostor pro podestýlku k hrabání a popelení. Plocha klecí na 1 nosnici je minimálně 750 cm² a klec musí obsahovat i prostředky pro zkracování drápů.

Mezi alternativní systémy se řadí halové systémy s podestýlkou, které využívají jednu podlahu, kde musí být alespoň 1/3 plochy pokryta podestýlkou. EU povoluje na 1 m² užitečné plochy maximálně 9 nosnic. U chovu s volným výběhem jsou podmínky vnitřního chovu shodné jako u halového systému. Nosnice musí mít během dne neomezený přístup do výběhu s maximální intenzitou 4 m² na nosnici. Halový systém ve voliérách se vyznačuje množstvím hřadů a krmítek v rozdílných patrech (maximálně 4). V ekologickém chovu jsou podmínky podobné jako u chovu s volným výběhem, strava nosnic musí být z ekologicky vypěstovaného obilí. (zlatavejce.cz, cit. 14.8.2023)

Označení vajec

Vejsce se značí zvlášť na skořápce každého jednotlivého vajíčka pomocí kódu a zvlášť podle místa třídírny, které je označeno přímo na obalu. Země uvedená na obalu vajec se může lišit od země původu chovatele, uvedeného přímo na skořápce vajíčka. Pro spotřebitele jsou podstatné údaje právě na skořápce vajíčka. (svscr.cz, cit. 18.8.2023)

V obchodních sítích musí být všechna vejce hmotnostně vyříděna a označena: (svscr.cz, cit. 18.8.2023)

- První číslice označuje metodu chovu nosnic.
0 – vejce nosnic v ekologickém zemědělství (BIO)
1 – vejce nosnic ve volném výběhu
2 – vejce nosnic v halách (na podestýlce)
3 – vejce nosnic v klecích
- Poslední čtyřčíslí značí registrační čísla hospodářství.

- Kód země producenta (CZ, LT, PL)

CZ – Česká republika

LT – Litva

PL – Polsko

Třídění vajec dle velikosti: (svscr.cz, cit. 18.8.2023)

S – malá (méně než 53 g)

M – střední (53–63 g)

L – velká (63–73 g)

XL – velmi velká (nad 73 g)

Potravinová krize

Od roku 2016 se celosvětově zvýšil nedostatek potravin, který zapříčinil potravinovou krizi. Značný dopad na nárůst cen má v současné době situace na Ukrajině. Světové ceny rostou již od poloviny roku 2020 s dopadem pandemie covidu-19, nárůstem cen hnojiv a energií celosvětovým zhoršováním makroekonomických podmínek. V březnu 2022 Rusko oznámilo dočasný zákaz vývozu obilovin a hnojiv, což způsobuje destabilizaci trhu.

Podle Organizace Spojených národů pro výživu a zemědělství dosáhly ceny potravin vrcholu. Jedná se o nárůst o více než 60 % v porovnání s předchozím rokem. I přes pokles, částečně způsobený znovuoobením vývozu potravin z Ukrajiny, jsou ceny potravin vyšší než před válkou.

Občané v zemích EU se potýkají s inflací a vyššími cenami potravin. Vysoké ceny způsobují zhoršení cenové dostupnosti a zatěžují domácnosti s nízkými příjmy. (consilium.europa.eu, cit.31.7.2023)

Plyn

Ceny plynu a uhlí jsou podstatné, protože jsou základními složkami pro vytvoření elektřiny.

Plyn představuje komoditu, se kterou se obchoduje na energetických burzách. Vytváření ceny plynu je výrazně ovlivněno obchodním uzlem Title Transfer Facility (TTF), jenž je klíčovým ukazatelem plynu pro celou EU. TTF je v podstatě virtuální obchodní místo nacházející se v Nizozemsku, kde se obchoduje s největším objemem plynu v celé EU.

Cena plynu je podobně jako u elektřiny tvořena dvěma složkami:

Regulovaná část – určována Energetickým regulačním úřadem. Řadí se sem poplatky za distribuci a poplatky za operátora trhu, které hradí domácnosti a jsou určovány dle distribuční oblasti. Tato část tvoří zhruba třetinu celkové ceny.

Neregulovaná část – cenou samotné komodity, určenou dodavatelem. Vláda tuto složku zastropovala v roce 2023 na 3025 Kč za MWh. Tato část tvoří více než 80 % celkové ceny. (ppas.cz, cit. 14.12.2023)

Nepříznivá situace na Ukrajině a plynové vydírání Evropy způsobily prudký růst cen plynu na burze. V průběhu roku 2022 vzrostly i nad 300 eur za MWh, což představuje nárůst o 900 % oproti roku 2021. Maximální cena plynu je 3025 Kč.

Dále také proběhlo zastropování cen stálého měsíčního poplatku dodavatelům za odběrné místo, který dosahuje 157 Kč. Na energetické burze dochází k poklesu cen elektřiny a plynu od začátku roku 2023, kdy se cena plynu v dubnu dostala pod 50 eur za MWh. Na snížení ceny se také podílelo mírné posílení české koruny. (ppas.cz, cit. 14.12.2023)

Uhlí

Uhlí je dominantním palivem pro české elektrárny a teplárny. Česká republika je závislá na dovozu, nejčastěji z Polska. (cenyenergie.cz, cit. 29.12.2023)

Průměrná cena hnědého uhlí se v roce 2022 pohybovala kolem 618 Kč za 100 kilogramů a u černého uhlí kolem 1302 Kč za 100 kilogramů. (cenyenergie.cz, cit. 29.12.2023)

Elektřina

Elektřina na burze v roce 2022, konkrétněji v srpnu, vystřelila na 24 240 Kč za MWh. Následující rok však začala výrazně klesat na hodnoty kolem 14 000 Kč za MWh. Do května roku 2023 se pohybovala zhruba na 3500 Kč za MWh, a v prosinci téhož roku se dostala na minimum, a to 2358 Kč za MWh. (usetreno.cz, cit. 29.12.2023)

Ceny krmných směsí

V České republice byly ceny průmyslových výrobců krmných směsí pro prasata a drůbež ovlivněny zejména cenami krmných obilovin, které mají výrazně klesající tempo. Snižuje se i cena sójového šrotu, který zlevnil v období od března do června 2023, což se promítlo do celkové ceny krmiv. Krmná směs pro nosnice v červenci 2023 zlevnila na 8567 Kč/t a byla nižší o 921 Kč/t. (naschov.cz, cit. 29.12.2023)

1.3.6 Vliv změny cen na spotřebu potravin 1995-2004

Od roku 1995 do roku 2004 vzrostla celková hladina spotřebitelských cen o 52,2 %.

U mléka mléčných výrobků byl evidován vysoký růst cen, a to o více než 81 %, což bylo nejvíce ze všech sledovaných podskupin. Nárůst byl způsoben každoročním zvyšováním cenové hladiny. Cena másla vzrostla nejvíce v roce 2004.

U cukru docházelo jak ke snižování, tak i k růstu. Cenová úroveň cukru se zvedla o 6,3 %. V těchto letech se spotřeba vajec snížila téměř o 15 %. Na zvýšení cen reagovali snížením spotřeby nejvíce důchodci. K největšímu snížení spotřeby došlo v daném období u vajec. Zvýšení spotřeby nastalo naopak u mléčných výrobků.

Spotřeba je ovlivněna cenou potravin i cenou jejich substitutů, službami, příjmy, nabídkou, dostupností a reklamou.

V následující tabulce 1 lze pozorovat vývoj spotřeby sledovaných potravin v ČR.

Tabulka 1 Vývoj spotřeby potravin [kg/obyv./rok]

Potravina	Rok									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vejce (ks)	290	276	311	319	297	275	286	279	256	247
Máslo (kg)	4,5	4,2	4,1	4	4	4,1	4,2	4,5	4,5	4,6
Cukr rafinovaný celkem (kg)	38,9	39,5	39,1	37,6	37,1	36,1	39	41,5	43	42,6

Zdroj: Štiková a kol., 2006; vlastní zpracování, 2023

Cukr

Růst ceny cukru vyvolává pokles spotřeby a naopak. V roce 2004 kvůli obavám z růstu cen při vstupu do EU došlo k předzásobení domácností cukrem.

Vejce

Snížení spotřeby vajec při nárůstu cen o 40 % bylo téměř o 8 %. Díky vysokému stupni samozásobení nemá vývoj vnitřního trhu tak velký vliv na spotřebu jako je tomu u jiných výrobků.

Máslo

Spotřeba másla vzhledem k substitučním výrobkům jako jsou rostlinné jedlé tuky reaguje výrazně. (Štiková a kol., 2006)

1.4 Maloobchod

Maloobchod je způsob prodeje zboží nebo služby konečnému spotřebiteli k uspokojení jeho potřeb. Obsahuje činnosti, které musí být splněny, aby maloobchodníci mohli prodávat. Má vliv na ekonomiku, jelikož se prostřednictvím něj uskutečňuje střed nabídky a poptávky. (Spilková, 2012)

Typy maloobchodních jednotek s výskytem potravin: (Hes, 2004)

1) Superrety

Jedná se o samoobslužný prodej na ploše do 400 m², který nabízí široký sortiment potravin při středních cenách a vyšší úrovni kvality.

2) Supermarket

Supermarket nebo také velkoprodejna potravin, která nabízí komplexní sortiment potravin za střední ceny při vyšší úrovni kvality. Formou prodeje je samoobsluha na prodejní ploše od 400 do 2 500 m².

3) Hypermarkety

Hypermarkety jsou samoobslužné jednotky poskytující plný potravinářský sortiment za nižší ceny na ploše od 2 500 do 15 tis.m².

4) Obchodní domy univerzální

Obchodní domy se vyznačují několika prodejny v jedné budově a širokým sortimentem potravin.

5) Prodejny smíšeného zboží

Prodejny smíšeného zboží poskytují prodej zboží každodenní potřeby, ale převládají potraviny. Ceny bývají vysoké.

6) Ambulantní prodejny (pojízdné)

Pojízdné prodejny se využívají často na vesnicích, trzích, poutích a dalších akcích, zboží prodávají smíšené nebo specializované například maso. Z důvodu vysokých nákladů na přepravu jsou ceny vysoké.

1.5 Vývoj na trhu u vybraných potravin

V České republice je dle střeoevropského srovnání nejhorší situace u vajec, která meziročně zdražují. Podobně jsou na tom i ceny cukru. (asz.cz, cit. 4.8.2023)

1.5.1 Vejce

Vývoj nabídky a poptávky na trhu vajec

V roce 2020 nastal pokles spotřeby o 5,9 % oproti předchozímu roku. Spotřeba činila celkem 2 700,4 mil. ks vajec. Při porovnání klesla produkce vajec v zemědělském sektoru o 1,4 %, v domácích chovech o 0,06 %. Dovoz činil v roce 2020 649,8 mil. ks vajec. Vývoj vajec se zvýšil o 19,5 %.

Cenový vývoj vajec

Ve srovnání s předchozím rokem se ceny zemědělských výrobců v roce 2020 zvýšily o 4,97 % a ceny spotřebitelské klesly o 8,6 %. Od roku 2011 docházelo jak k růstu průměrných spotřebitelských cen, tak i k jejich poklesu. (eagri.cz, cit. 24.5.2023a)

V obchodě je navýšení cen mnohem vyšší než navýšení u výrobců. I přes to, že chovatelé nesou většinu nákladů. Asi 70 % ceny vajec tvoří krmivo pro nosnice, které zdražilo z důvodu vysokých cen krmných surovin. U slepic chovaných v halách se v ceně

vajec promítá i energeticky náročné vytápění. Dále ke zdražování přispěla i ptačí chřipka u níž byla nutná i likvidace celých chovů. (bezpecnostpotravin.cz, cit. 10.5.2023)

Zahraniční obchod s vejci

Nejvíce konzumních vajec bylo dovezeno z Polska, celkem 70,3 % ze všech dovážejících zemí. Dalšími významnými dovozci jsou Německo a Lotyšsko.

Vývoz činil 51 708 tis. ks. Nejvíce bylo vyvezeno na Slovensko, dále pak do Německa a Polska. (eagri.cz, cit. 24.5.2023a)

1.5.2 Máslo

V období let 2017–2018 proběhla tzv. „máselná krize“ díky které vzrostla cenová hladina a s ní i výroba másla v České republice. Vývoz v roce 2021 mírně vzrostl a dovoz poklesl.

Spotřeba másla roste, v roce 2021 vykazuje 57 240,9 tun. V témže roce se vyrobilo 33 747 tun másla, což ukazuje, že výroba nepokryje poptávku.

Cena mléka a mléčných výrobků je ovlivněna i situací na zahraničním trhu, jelikož se jedná o významnou komoditu.

Mlékárenské výrobky vykazovaly v roce 2022 růst průmyslových cen výrobců. V letech 2021 a 2022 vzrostla cena spotřebitelského balení másla o 38,1 % (175,6 Kč/kg).

U většiny mléčných výrobků vzrostla v těchto letech i spotřebitelská cena. Největší nárůst zaznamenala cena másla, která vzrostla o 79,75 Kč/kg. (eagri.cz, cit. 24.5.2023c)

1.5.3 Cukr

Cukr je důležitým statkem na světovém trhu. Trh s cukrem prošel v posledních letech velkými a nepředvídatelnými změnami. Mezi faktory, které ovlivňují trh patří nabídka, poptávka, směnné kurzy, zásoby, politická opatření a přírodní a klimatické podmínky. Také se potýká se stále rostoucím trhem s náhražkami cukru. (Maitah, Smutka, 2019)

Vývoj cen zemědělských výrobců

Nákupní ceny v ČR vycházejí ze situace na trhu s cukrem a také z cen zemědělských vstupů jako například osivo, hnojiva a prostředky na ochranu rostlin. Ceny jsou určovány smluvním vztahem mezi pěstitelem cukrové řepy a cukrovarem. Kvůli vysokým cenám za energie a drahým emisním povolenkám rostou náklady a tím i ceny cukru.

Vývoj cen v ČR

Stejně jako v Evropě se ceny cukru v České republice postupně navyšují. Cena vzrostla o 1,79 Kč/kg. V listopadu 2021 cena průmyslových výrobců přesáhla 11 Kč/kg. Krystalový cukr se vyšplhal v roce 2020 na 14,21 Kč/kg spotřebitelské ceny, ale v roce 2021 nastalo snížení na 13,21 Kč/kg. Mezi spotřebitelskou a průmyslovou cenou byl rozdíl 2,34 Kč/kg. (eagri.cz, cit. 24.5.2023b)

1.6 Chování spotřebitelů při nákupu potravin

Každý spotřebitel má jistá kritéria, dle kterých se při nákupu rozhoduje. Mezi nejvíce důležité patří cena, značka, jakost a váha propagace. Po roce 2000 se v ČR změnilo nakupování a spotřebitelé začali více využívat velká obchodní centra s širokým sortimentem, kde nakupovali zboží do zásoby, povětšinou na týden.

1.6.1 Faktory působící na rozhodování spotřebitele při nákupu potravin

Nákupní chování je ovlivněno spoustou faktorů, mezi které patří faktory osobní, kulturní, společenské a psychologické. U osobních faktorů rozhoduje životní styl a osobnost zákazníka. Postoje, myšlenky a hodnoty zahrnují kulturní faktory. Společenské faktory tvoří referenční skupina neboli skupina lidí, kteří ovlivňují chování jednotlivce, a to přímo či nepřímo. Psychologické faktory se dělí na externí a interní. Mezi externí se řadí například věk, ekonomické faktory, média, vzdělání, zaměstnání, místo bydliště a sociální třída, mezi interní se řadí psychologické rysy.

Kupní rozhodování je propojeno se spotřebním chováním. Rozhodovací proces závisí na spotřebiteli a rozhodnutí čím chce uspokojit potřebu. Tento proces se vytváří v prostředí s mnoha faktory a zahrnuje tyto části: (Hes, 2008)

- Identifikace problému
- Hledání informací
- Hodnocení a výběr alternativ
- Rozhodnutí koupit/nekoupit
- Po nákupní chování, které vytváří zpětnou vazbu

Kromě obecných hledisek je potřeba zohlednit i další vlivy působící na rozhodování spotřebitele ve vztahu k potravinám.

Kvalita a vlastnosti

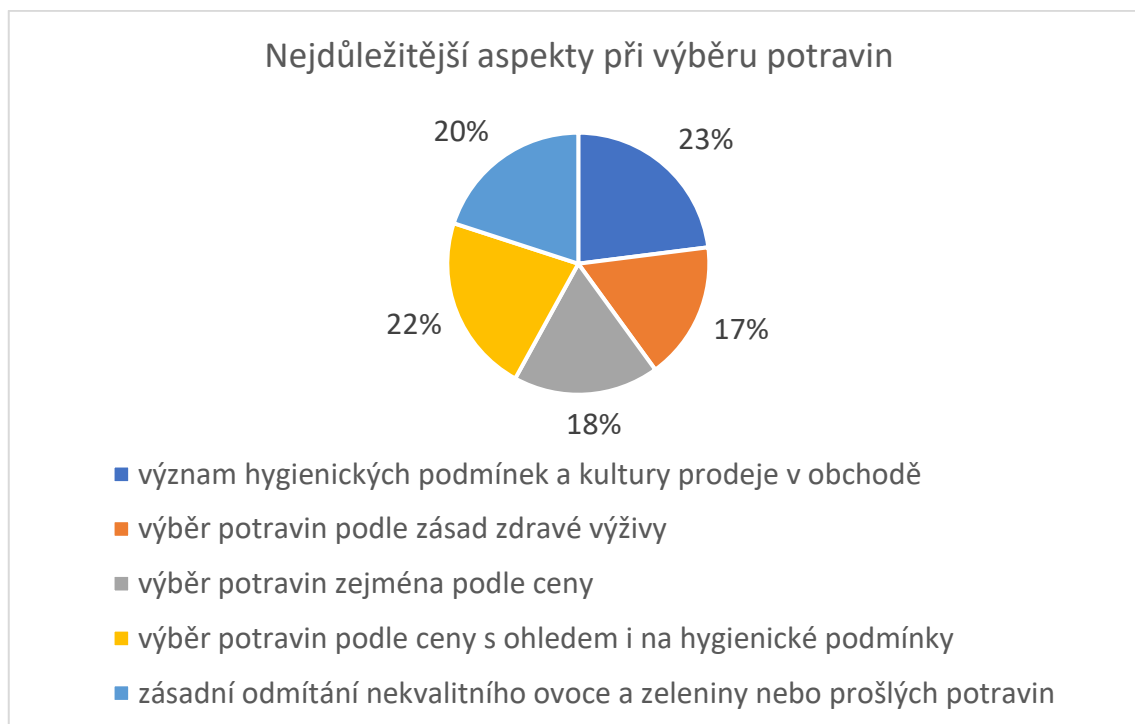
Při výběru potravin je velmi důležitá jejich kvalita a vlastnosti. Čím dál více lidí se věnuje problematice šíření nemocí zvířat a jejich vztahu k potravinám, například v letech 2005 až 2006 nastal pokles spotřeby telecího a hovězího masa z důvodu hrozby výskytu BSE.

Spotřebitel dává také přednost výrobkům, které přesvědčují o své přednosti. Jako příklad lze uvést výživové a zdravotní tvrzení, které konstatují, že má potravina určité prospěšné vlastnosti, například „nízký obsah tuku“ nebo „bez přidaného cukru“.

Cena

Spotřebitelé při nákupu nejprve zohledňují zvyk, kvalitu a až poté cenu, přesto tento faktor patří mezi nejvýznamnější. Velmi často rozhoduje při nákupu cena či slevové akce a výprodeje. Zákazníci sice uvádějí významnějším faktorem kvalitu, ale při konečném rozhodování již nejsou ochotni si za vyšší kvalitu připlatit. Na grafu 1 lze vidět nejdůležitější aspekty při výběru potravin z roku 2007.

Graf 1 Nejdůležitější aspekty při výběru potravin

Zdroj: Hes, 2008; vlastní zpracování 2023

Země původu

Země původu je v případě potravin důležitý údaj, podle kterého se rozhoduje většina spotřebitelů. (Hes, 2008)

Dle nařízení (EU) č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům by se země původu u potraviny měla uvádět vždy, pokud by opomenutí mohlo spotřebitele uvést v omyl. Toto uvedení by ve všech případech nemělo být provedeno tak, aby spotřebitele mátló. (svscr.cz, cit. 5.6.2023)

Značka

Velká část spotřebitelů se orientuje podle značek a upřednostňuje výrobky od konkrétních výrobců. Zákazníky lze přesvědčit prostřednictvím značek a symbolů, které deklarují například kvalitu, bezpečnost či nezávadnost, ale povětšinou nemá zákazník informovanost o tom, co daná značka představuje.

Vlastní zkušenost

Název „nákupní slepota“ je jev, při kterém zákazník při nákupu příliš nepřemýšlí a bere zboží se kterým byl doposud spokojen tedy má s ním dobrou vlastní zkušenost.

Vizuální dojem

Obal zajišťuje propagační a komunikační funkci výrobku. To, jak na zákazníka zapůsobí obal značně ovlivňuje zakoupení.

Propagace

Na propagaci lze využít mnoho nástrojů, které mohou přilákat zákazníky. I přes vnímání reklam negativně, přilákají až polovinu lidí. Krátkodobé obchodních podněty, do nichž patří například kupony, jsou formou podpory prodeje, která stimuluje spotřebitele ke koupi. Mezi další nástroje podpory prodeje patří prezentace a ochutnávky zboží.

Zdravotní hledisko

Největší prioritou je zdraví, a proto se spotřebitel rozhoduje při výběru potravin dle zdravého životního stylu. Stále více jsou oblíbené biopotraviny a jejich spotřeba roste.

(Hes, 2008)

1.7 Cenové slevy

Na českém trhu se vyskytuje několik typů slev, výhod nebo akčních nabídek. Může jít například o velké množství zboží, které začíná stárnout, o sortiment, na který není momentálně poptávka. Výše slev se odvozuje dle povahy výrobku a měla by stimulovat zákazníka ke koupi, ale není ničím limitována. U luxusního zboží se očekávají výrazně vyšší slevy, ale příliš velká sleva probouzí nedůvěru zákazníka. (Vysekalová, 2004)

Z důvodu dobrých pracovních vztahů a další spolupráce výrobců s distributory nabízí výrobci různé druhy slev. (Hanna, Dodge, 1997)

Druhy slev

Množstevní slevy – snížení ceny s cílem většího objemu nákupu. Velikost slevy lze vyjádřit procenty či peněžně. Výhodou této slevy je pro výrobce snížení nákladů na přepravu, plnění objednávek a účetní operace. Kupující tuto slevu uvítá vždy, jelikož jde o nižší jednotkovou cenu.

Nekumulativní množstevní slevy – stanovení minimálního množství produktu pro nižší cenu. Cílem je uskutečňování velkých zakázek.

Obchodní slevy – srážka z ceníkové ceny provedená distributorem v rámci jejich řetězce.

Sezónní slevy – snížení ceny, které má motivovat kupující ke koupi sezónního zboží před nebo po sezóně. (Hanna, Dodge, 1997)

Speciální nabídka – dočasný prodej zboží pod obvyklou cenou. Cílem je přilákat zákazníky a zvýšit prodej. Často se jedná o produkty, které se běžně kupují a je známa jejich cena, kterou je možno porovnávat s cenami konkurentů. Tyto nabídky bývají prezentovány jako „Cenové bomby“ či „Masakr cen“. (Vysekalová, 2004)

1.8 Věrnostní programy

Věrnostní program představuje marketingový nástroj, který slouží k posílení loajality stávajících spotřebitelů a také k získání důvěry u potenciálních klientů.

Podstatou programů je odměňování zákazníků za jejich loajalitu. Cílem je přimět zákazníka, který již v minulosti jednou nakoupil, aby se stal pravidelným zákazníkem. Spotřebitel sbírá body, za které může po splnění podmínek programu obdržet dárek, čerpat slevu či využít jiný benefit.

Věrnostní programy dělíme dle charakteru na:

- Dárkové věrnostní programy – poskytování zdarma dáreků a vzorků.
- Slevové věrnostní programy – nabídka slevy na další nákup, zvýhodněné nabídky, poukázky na zboží za sníženou cenu.
- Rabatové věrnostní programy – poskytování slev při nákupu zboží v určité hodnotě.
- Kombinované věrnostní programy – shromážděné body z karty může zákazník využít dle svého uvážení, buď na získání dárku, nebo na slevy. (vladimirmatula.zjihlavy.cz, cit. 2.1.2024)

1.9 Dovoz potravin do České republiky

V rámci EU musí veškeré potraviny, které jsou uváděny na trh splňovat požadavky dané nařízením (ES) č. 178/2002, které stanoví obecné zásady a požadavky.

Za dovezené se nepovažují potraviny dovážené z jiné členské země Evropské unie. Při obchodování v rámci členských zemí EU se uplatňuje tzv. volný pohyb zboží a nejsou třeba žádná speciální povolení ani certifikáty.

Při dovozu potravin z třetí země není třeba speciální povolení ani certifikáty, pokud jsou potraviny bezpečné a nejedná se o potraviny, na které se vztahují přímo použitelné předpisy stanovující zvláštní podmínky na dovoz. (eagri.cz, cit. 31.7.2023)

Vlastní práce

Cílem této části práce je zpracování nasbíraných dat a následná analýza cenového vývoje u vybraných potravinových výrobků. Data jsou získána z Českého statistického úřadu a také jsou zde použita data z vlastního šetření, jejichž sběr trval půl roku, konkrétně od července do prosince 2023. Ceny byly sbírány jedenkrát měsíčně ve vybraných maloobchodních jednotkách.

1.10 Cenový vývoj vybraných potravin

Pro porovnání byly vybrány roky 2022 a 2023. Jedná se o průměrné spotřebitelské ceny. Ceny jsou počítány z dat pokladen maloobchodních řetězců. Hodnoty jsou základem pro výpočet měsíčních cenových indexů spotřebitelských cen. (ČSÚ, 2023)

Následující tabulka číslo 2 zobrazuje průměrné spotřebitelské ceny za rok 2022.

Tabulka 2 Průměrné spotřebitelské ceny 2022 [Kč]

rok 2022		Produkt			
		Máslo (1 kg)	Máslo (250 g)	Cukr (1 kg)	Vejce (10 ks)
Měsíc	leden	172,92	43,23	15,55	29,37
	únor	169,35	42,34	16,21	28,20
	březen	178,66	44,67	14,74	29,36
	duben	178,73	44,68	17,27	30,11
	květen	199,56	49,89	17,42	33,39
	červen	205,64	51,41	17,62	34,48
	červenec	215,88	53,97	18,18	33,66
	srpen	223,94	55,99	18,26	35,90
	září	222,02	55,51	18,21	36,51
	říjen	226,13	56,53	30,54	45,01
	listopad	222,25	55,56	30,70	48,92
	prosinec	213,58	53,40	32,23	50,99

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní zpracování, 2023

Tabulka číslo 3 zobrazuje průměrné spotřebitelské ceny za rok 2023.

Tabulka 3 Průměrné spotřebitelské ceny 2023 [Kč]

rok 2023		Produkt			
		Máslo (1 kg)	Máslo (250 g)	Cukr (1 kg)	Vejce (10 ks)
Měsíc	leden	205,11	51,28	30,46	56,54
	únor	181,36	45,34	29,67	56,32
	březen	168,96	42,24	30,22	50,39
	duben	166,19	41,55	28,29	43,43
	květen	159,10	39,78	27,29	46,76
	červen	157,00	39,25	26,14	47,01
	červenec	157,09	39,27	25,65	45,45
	srpen	155,50	38,88	27,38	41,36
	září	154,31	38,58	26,12	37,25
	říjen	164,18	41,05	24,90	40,44
	listopad	165,08	41,27	23,76	36,19
	prosinec	170,88	42,72	25,68	37,13

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní zpracování, 2023

Pro jednodušší porovnání v tabulkách číslo 2 a 3 jsou ceny másla za 1 kilogram přepočteny na cenu za 250 gramů, což představuje nejběžnější gramáž kostky másla. Z těchto tabulek vychází následné porovnání a analýza.

1.10.1 Vývoj ceny másla

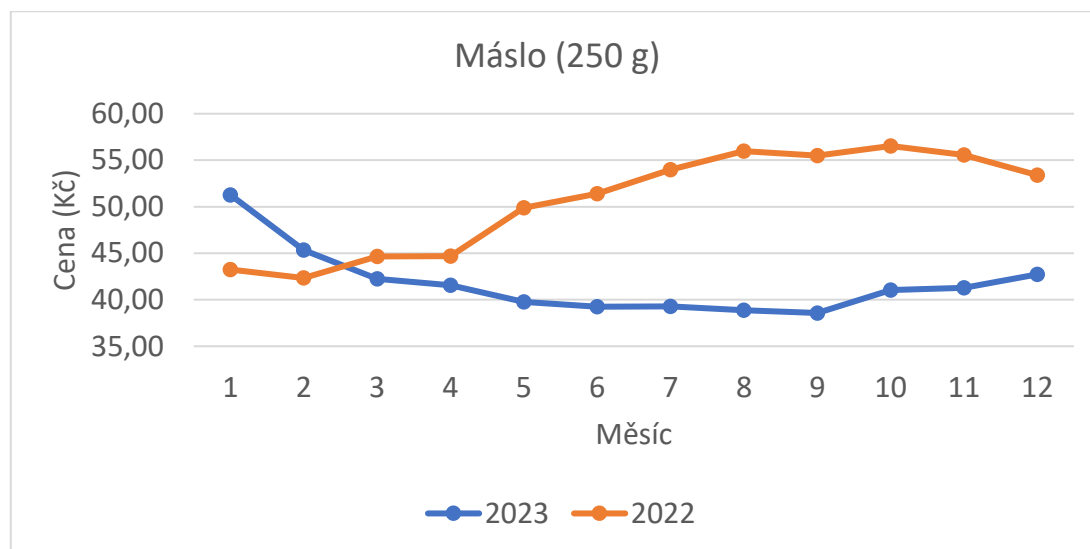
Na následujícím grafu číslo 2 lze vidět porovnání cen másla z roku 2022 a 2023.

Průměrné ceny másla v roce 2022 byly na vzestupu s občasnými výkyvy. Cena od února, kdy dosahovala 42,34 Kč za balení (což byla nejnižší cena daného roku), rostla po dobu následujících 6 měsíců. Březen a duben vykazovaly zvýšení o 2,30 Kč (5,4 %), v květnu došlo k dalšímu navýšení o 5,20 Kč (11,7 %), což bylo nejvyšší měsíční navýšení roku 2022. K nárůstu o 2 Kč docházelo od června do srpna, kdy cena dosahovala 55,99 Kč, v září byl zaznamenán velmi nízký pokles o 0,50 Kč. V prosinci 2022 byl u kostky másla naměřen pokles o 2 Kč na 53,40 Kč. Za celý rok 2022 zdražilo máslo o 10,17 Kč (23,53 %).

Začátkem roku 2023 bylo máslo dražší než v předchozím roce, a to o 15,7 % (8,05 Kč). Ve zlomovém období od ledna do května ceny vykazovaly klesající tendenci, z 51 Kč, za které bylo možno balení másla pořídit v lednu, klesla cena na 40 korun (o 21,6 %). Následujících 8 měsíců se v této cenové relaci udržovala, zatímco v předchozím

roce cena postupně rostla. V říjnu se cena másla vyšplhala na 41 Kč a do prosince ještě vzrostla o 2 Kč na 42,72 Kč. Od začátku do konce roku 2023 cena klesla o 8,56 Kč (16,7 %). Z tohoto grafu vyplývá, že ceny v roce 2022 byly od března vyšší než v roce 2023.

Graf 2 Cena másla [Kč]

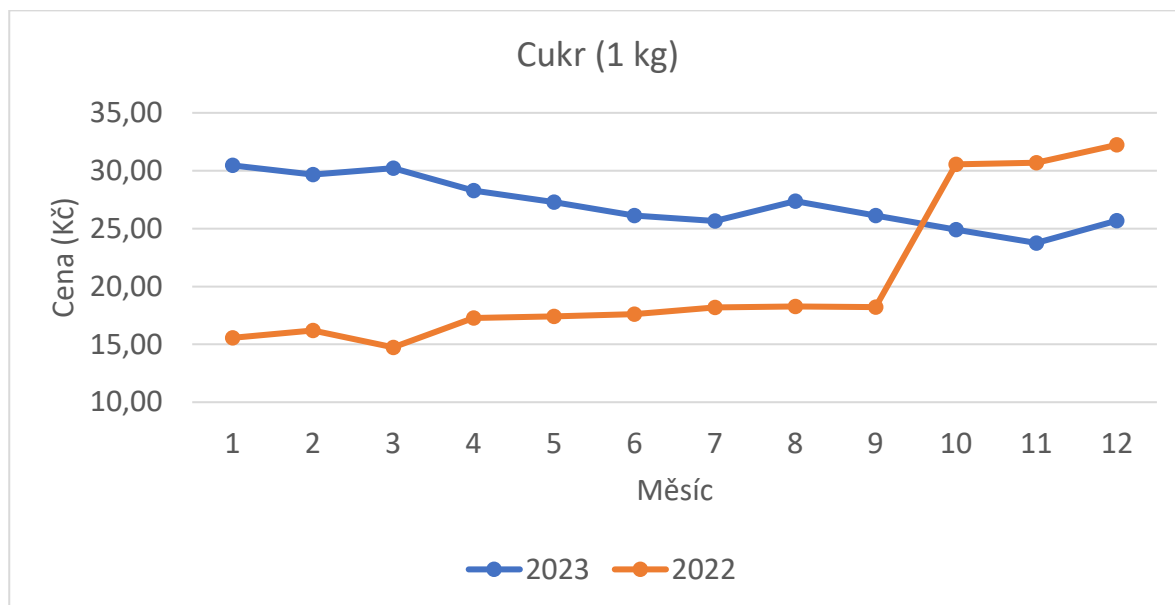
Zdroj: Český statistický úřad; vlastní zpracování, 2023

1.10.2 Vývoj ceny cukru

Na grafu číslo 3 je porovnána cena cukru z roku 2022 a 2023. V roce 2022 se cena v období od ledna do září pohybovala v rozmezí 15 až 20 korun, kdy se postupně a pomalu zvyšovala. Zlomová fáze nastala mezi zářím a říjnem, kdy se cena prudce zvýšila o 12,33 Kč (67,7 %), takže činila 30,54 Kč za balení cukru. Další dva měsíce pak opět podražila o 1,69 Kč na 32,23 Kč. Celkový nárůst ceny za rok 2022 činil 16,68 Kč (107,3 %).

Následujícím rok vykazoval slabě klesající tendenci s určitými výkyvy. Cena stagnovala na 30 korunách v období leden–březen a od dubna do července klesala v průměru o 1,14 Kč měsíčně. V červenci dosahovala hodnoty 25,65 Kč/kg. Následoval srpnový nárůst o necelé 2 Kč a od srpna do listopadu opět pokles, který snížil cenu na 23,76 Kč, poté, z důvodu sezónního zdražování, se v prosinci nabízel cukr za 25,68 Kč (nárůst o 8,08 %). Mezi 9. a 10. měsícem se dostala cena pod hladinu z předchozího roku. Za rok 2023 klesla cena cukru o 4,76 Kč (15,7 %). Přesto již na cenu, za kterou se dal cukr pořídit začátkem roku 2022, neklesla.

Graf 3 Cena cukru [Kč]

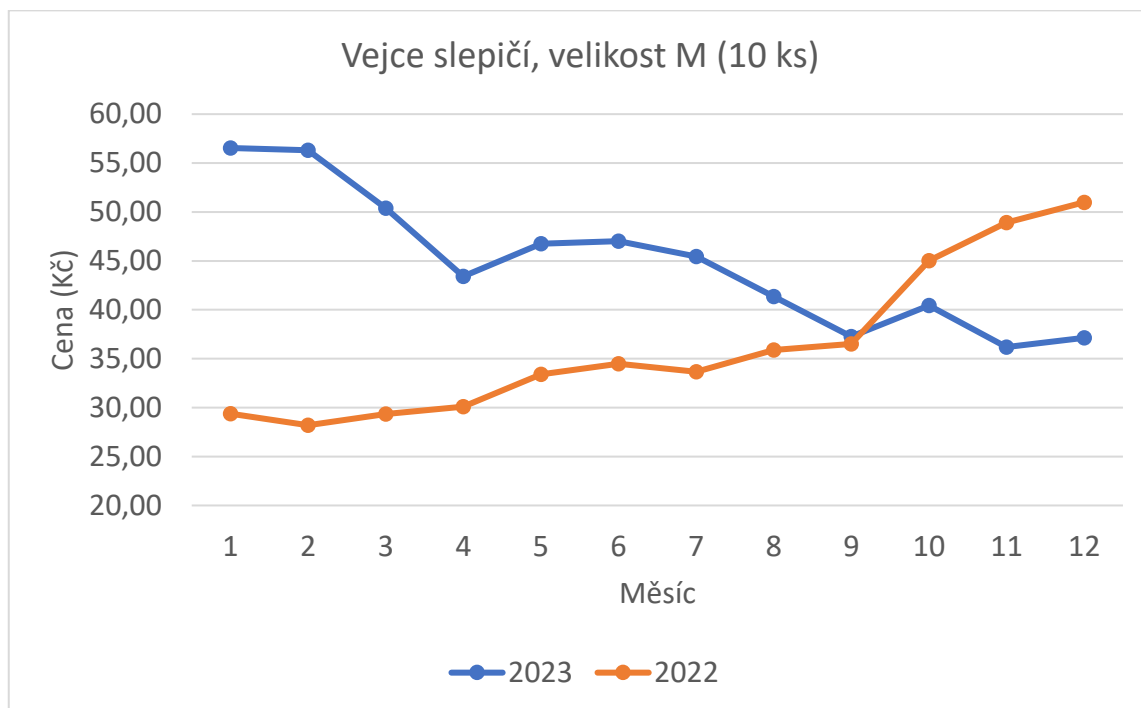
Zdroj: Český statistický úřad; vlastní zpracování, 2023

1.10.3 Vývoj ceny vajec

Následující graf číslo 4 zobrazuje vývoj ceny u slepičích vajec velikosti M, prodávaných v balení po 10 kusech. Začátkem roku 2022 se cena pohybovala kolem 30 korun a následně rostla. Nejdříve pomaleji, kdy za dobu 9 měsíců slabého kolísání vzrostla o 7,14 Kč (24,31 %), poté od října do prosince vykazuje prudké zvýšení ceny o 14,48 Kč (39,66 %) na 50,99 Kč za balení vajec. V lednu roku 2023 dosahovala cena až 56,54 Kč, o 48,11 % (27,20 Kč) dražší než cena, za níž bylo možné balení vajec pořídit v ten samý měsíc předchozího roku. Celkový nárůst za rok 2022 byl 21,62 Kč (42,4 %).

Na 43,43 Kč byla cena snížena od února do dubna a následující dva měsíce byl opět zaznamenán mírný růst, následován poklesem na 36,51 Kč v období od června do září, a tím se dostala na podobnou cenu loňskému roku. Cena již zůstala pod úrovní cen z předchozího roku a v prosinci činila 37,13 Kč/balení. Za rok 2023 cena klesla o 19,41 Kč (34,3 %).

Graf 4 Cena slepičích vajec [Kč]

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní zpracování, 2023

1.11 Statistická analýza

Tato část obsahuje analýzu získaných dat pomocí statistických metod. Zkoumá se hlavně průměrná cena, maximální a minimální cena, medián a směrodatná odchylka.

V následujících tabulkách číslo 4 a číslo 5 lze vidět, že průměrná cena za kostku másla byla v roce 2023 o 8,83 korun (17,45 %) nižší než v roce 2022, zatímco průměrná cena cukru a vajec oproti předchozímu roku vzrostla, u cukru o 6,55 korun (31,83 %) a u vajec o 8,53 korun (23,48 %).

Směrodatná odchylka v roce 2022 je u másla 5,21 Kč, u cukru 6,21 Kč a u vajec 7,47 Kč. V roce 2023 vykazují potraviny nižší směrodatnou odchylku a to 3,42 Kč u másla, 2,06 Kč u cukru a 6,67 Kč u vajec. V obou porovnávaných obdobích mají nejvyšší směrodatnou odchylku vejce, a také vykazují nejmenší změnu.

Tabulka 4 Popisné statistiky vybraných potravin pro rok 2022 [Kč]

2022					
Potravina	PRŮMĚR	MEDIÁN	MINIMUM	MAXIMUM	SMĚR.ODCHYL.
Máslo (250 g)	50,60	52,40	42,34	56,53	5,21
Cukr (1 kg)	20,58	17,90	14,74	32,23	6,21
Vejce M (10 ks)	36,33	34,07	28,20	50,99	7,47

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Minimální cenu másla nabízel rok 2023 (38,58 Kč), u cukru rok 2022 (14,74 Kč) a u vajec tentýž rok (28,20 Kč). Oproti tomu maximální cenu másla lze nalézt v roce 2022 (50,53 Kč), dále v tomto roce dosáhla maxima cena cukru (32,23 Kč). Cena vajec dosáhla maxima v roce 2023 (56,54).

Největší rozdíl v minimální ceně oproti předchozímu roku se nalézá u cukru, kde tato cena narostla z 14,74 Kč o 61 %. Maximální cena měla nejvyšší nárůst u vajec, a to o 10 % z 50,99 Kč. oproti předchozímu roku.

Tabulka 5 Popisné statistiky vybraných potravin pro rok 2023 [Kč]

2023					
Potravina	PRŮMĚR	MEDIÁN	MINIMUM	MAXIMUM	SMĚR.ODCHYL.
Máslo (250 g)	41,77	41,16	38,58	51,28	3,42
Cukr (1 kg)	27,13	26,72	23,76	30,46	2,06
Vejce M (10 ks)	44,86	44,44	36,19	56,54	6,67

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

1.11.1 Kupní síla

Minimální mzda dle ČSÚ pro rok 2022 činila 16 200 Kč. Při této mzdě se dalo pořídit značné množství másla, cukru a vajec, což je zobrazeno v tabulce číslo 6. Největší množství másla, které lze při dané minimální mzdě pořídit, bylo v únoru, kdy bylo možné pořídit 383 ks másla, zatímco nejméně kusů kostek másla šlo pořídit v říjnu, a to 287 ks. U cukru se též nejvíce dalo nakoupit začátkem roku v březnu, až 1099 ks, přičemž nejméně kusů koncem roku v prosinci, kdy bylo možno pořídit méně než polovinu oproti březnu. Vejce, stejně jako máslo, bylo možno nakoupit v nejvyšším množství ve druhém měsíci, 574 balení, a taktéž jako u cukru nejméně v prosinci, 318 balení.

Tabulka 6 Kupní síla vybraných potravin pro rok 2022 [ks]

Rok 2022	Produkt	Máslo (250 g)	Cukr (1 kg)	Vejce (10 ks)
Měsíc	leden	375	1042	552
	únor	383	999	574
	březen	363	1099	552
	duben	363	938	538
	květen	325	930	485
	červen	315	919	470
	červenec	300	891	481
	srpen	289	887	451
	září	292	890	444
	říjen	287	530	360
	listopad	292	528	331
	prosinec	303	503	318

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

V roce 2023 stoupla minimální mzda dle ČSÚ na 17 300 Kč. Následující tabulka číslo 7 zobrazuje kupní sílu v tomto roce. Nejméně potravin při této mzdě bylo možno pořídit začátkem roku v lednu, což mohlo být způsobeno zdražováním v předchozím roce, kde se nejméně potravin při minimální mzdě daného roku dalo pořídit právě koncem roku po předchozím růstu cen. Nejvíce kusů másla se nabízí ke koupi v září (448 ks), kdy byla nejnižší cena másla za celý rok. V prosinci poté bylo možno při dané mzdě pořídit nejvíce kusů cukru (674 ks balení) a vajec (466 ks balení).

Tabulka 7 Kupní síla vybraných potravin pro rok 2023 [ks]

Rok 2023	Produkt	Máslo (250 g)	Cukr (1 kg)	Vejce (10 ks)
Měsíc	leden	337	568	306
	únor	382	583	307
	březen	410	572	343
	duben	416	612	398
	květen	435	634	370
	červen	441	662	368
	červenec	441	674	381
	srpen	445	632	418
	září	448	662	464
	říjen	421	695	428
	listopad	419	728	478
	prosinec	405	674	466

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

V roce 2022 bylo možné pořídit při dané mzdě v průměru 324 ks másla, 856 ks balení cukru a 463 ks balení vajec. Oproti tomu v roce 2023 bylo možné pořídit při minimální mzdě daného roku v průměru o 28,7 % více kusů másla (417 ks), o 25,1 % menší množství cukru (641 ks balení) a o 14,9 % menší množství vajec (394 ks balení).

1.11.2 Průměrné tempo růstu

Průměrné tempo růstu cen u vybraných potravin od ledna 2022 do prosince 2023 zachycuje tabulka č. 8. Nejmenší nárůst má máslo, necelou desetinu procenta, u vajec je tento nárůst 1,38 %. Z vybraných potravin se největší průměrný tempo růstu vyskytuje u cukru, kde je nárůst o 3 %.

Tabulka 8 Průměrné tempo růstu 2022-2023 [%]

Produkt	Průměrné tempo růstu
Máslo (250 g)	0,06
Cukr (1 kg)	3,03
Vejce (10ks)	1,38

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Pro větší přehled je vytvořena následující tabulka, která představuje porovnání každého sledovaného roku zvlášť.

Tabulka č. 9 představuje porovnání sledovaných období. V roce 2022 bylo průměrné tempo růstu másla 2 %, přičemž následující rok došlo k 2 % poklesu. Cukr zaznamenal 8% nárůst a v následujícím roce byl pokles pouhé 1 %. Průměrné tempo růstu u vajec bylo 5 % v roce 2022 a v roce 2023 nastal pokles o 3 %.

Tabulka 9 Průměrné tempo růstu rozděleno dle sledovaných let [%]

Produkt	Průměrné tempo růstu	
	rok 2022	rok 2023
Máslo (250 g)	2	-2
Cukr (1 kg)	8	-1
Vejce (10 ks)	5	-3

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

1.11.3 Bodový odhad pro rok 2024

Tabulka číslo 10 zobrazuje bodový odhad cen pro první polovinu roku 2024. Lze tedy predikovat, že průměrná cena másla by mohla být v červnu 2024 kolem 44 Kč, což představuje zdražení o 5 Kč (12,4 %) oproti ceně v červnu roku 2023, a také by tato částka přesáhla i průměrnou cenu za předchozí rok. Podobnému navýšení oproti stejnému měsíci v předchozím roce by čelila cena cukru, která by se mohla vyšplhat na necelých 30 Kč (zvýšení o 13,2 %), a u vajec asi na 48 Kč, což je navýšení pouze asi o 1 Kč (1,3 %) oproti roku 2022.

Dále lze predikovat, že cena másla by se mohla postupně pomalu snižovat v řádech haléřů s poklesem 0,2 %, zatímco ceny cukru a vajec budou pomalu růst s tempem růstu 0,6 % u cukru a 0,5 % u vajec.

Tabulka 10 Bodový odhad cen pro rok 2024 [Kč]

Měsíc	Bodový odhad pro rok 2024		
	Máslo (250 g)	Cukr (1 kg)	Vejce (10 ks)
leden	44,45	28,65	46,48
únor	44,38	28,85	46,73
březen	44,31	29,04	46,97
duben	44,24	29,23	47,20
květen	44,18	29,41	47,42
červen	44,12	29,58	47,63

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

1.12 Vlastní šetření

Šetření probíhalo po dobu 6 měsíců v období od července do prosince roku 2023 u vybraných potravin. Těmito potravinami jsou vejce velikosti M balená po 10 kusech, nejčastěji z podestýlkového chovu. Dále Madeta Jihočeské máslo (82 %) o hmotnosti 250 gramů a cukr krystal cukrovar Vrbátky a. s., který se prodává v balení 1 kg.

Tyto potraviny byly sledovány v prodejnách společností Tesco Stores ČR a.s., Albert Česká republika, s. r. o. a BILLA, spol. s. r. o.

Následující tabulky číslo 11, 12 a 13 zobrazují nasbíraná data, ze kterých následně vycházejí další šetření.

Tabulka 11 Ceny potravin v Tesco Stores ČR, červenec-prosinec 2023 [Kč]

Tesco Stores ČR a.s. Produkt	Měsíc					
	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
Vejce z halového chovu M (10 ks)	45,90	42,90	49,90	49,90	39,90	49,90
Vejce z podestýlkového chovu M (10 ks)	53,90	53,90	53,90	53,90	53,90	59,90
Madeta Jihočeské máslo (250 g)	54,90	54,90	54,90	56,90	59,90	59,90
Cukr Vrbátky s. r. o. (1 kg)	*	*	*	*	*	*

Pozn.: hodnoty, které nebylo možné naměřit, jsou označeny pomocí *

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Průměrná cena másla v tomto řetězci je 56,90 Kč. Cena tohoto másla se pohybuje 41,2 % nad průměrnou cenou zjištěnou ze sledování dat z ČSÚ za rok 2023. Průměrná cena vajec z podestýlkového chovu je 54,90 Kč, což je další nejvyšší průměrná cena z vybraných řetězců. Za cenu 53,90 Kč byla vejce z podestýlkového chovu prodávána od července do listopadu 2023 a poté v prosinci podražila o 6 Kč. Cena vajec z podestýlkového chovu se pohybuje o 38,5 % draž než průměrná cena ze sledovaných dat z ČSÚ za rok 2023. U tohoto řetězce jsou v nabídce ještě vejce z halového chovu, která jsou za podstatně nižší cenu. Nejmenší cenový rozdíl mezi těmito druhy vajec byl v září a říjnu (4 Kč), největší pak v listopadu (14 Kč).

V průběhu šetření byla zjištěna pouze jedna slevová akce, a to u másla v červenci 2023, kdy bylo možné koupit sledované máslo za 42,90 Kč, což představuje slevu 20 % z původní ceny 54,90 Kč.

Mimo slevové akce bylo máslo možné nejlevněji koupit v období červen-srpen za 54,90 Kč. Následující měsíc již byla cena o 2 Kč vyšší, a v listopadu se navýšila na 59,90 Kč (nárůst 9,1 % oproti červenci). Cena vajec z podestýlkového chovu od července do listopadu 2023 setrvala na 53,90 Kč, ale v prosinci byla vejce zdražena o 11,1 % na 59,90 Kč. V tomto řetězci bylo zaznamenáno zdražování v období listopadu a prosince, což může být způsobeno blížícími se vánočními svátky.

Tabulka 12 Ceny potravin v Albert Česká republika, červenec-prosinec 2023 [Kč]

Albert Česká republika, s.r.o.	Měsíc					
Produkt	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
Vejce z halového chovu M (10 ks)	*	*	*	*	*	*
Vejce z podestýlkového chovu M (10 ks)	49,90	49,90	49,90	49,90	49,90	49,90
Madeta Jihočeské máslo (250 g)	54,90	54,90	54,90	54,90	59,90	59,90
Cukr Vrbátky s. r. o. (1 kg)	25,90	26,90	27,90	27,90	27,90	27,90

Pozn.: hodnoty, které nebylo možné naměřit, jsou označeny pomocí *

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Průměrnou cenou másla v řetězci Albert Česká republika je 56,57 Kč, u vajec z podestýlkového chovu M (10 ks) 49,90Kč, což je cena, za kterou byla prodávána vejce při každém měření. Průměrná cena cukru činí 27,40 Kč a zároveň je to nejnižší průměrná cena ze všech sledovaných řetězců.

V tomto řetězci byla zaznamenána sleva u vajec v září na 29,90 Kč, tedy o 20 Kč (40 %). V každém měsíci kromě listopadu byla zaznamenána sleva i u másla, jehož cena se pohybovala v prvních třech měsících 42,90 Kč (sleva 12 Kč), poté v říjnu 44,90 Kč (sleva 10 Kč) a v prosinci taktéž sleva 10 Kč na 49,90 Kč. V měsíci září byla také slevová akce pro vlastníky aplikace Můj Albert, kteří mohli získat máslo za cenu 39,90 Kč (sleva 27,3 %).

U sledovaného typu cukru lze pozorovat v prvních třech měsících nárůst ceny vždy po 1 Kč. Od října se již cena nezměnila a udržela se na 27,90 Kč/1 kg. Stabilní cenu si první 4 měsíce udrželo i máslo, jehož cena byla 54,90 Kč. Zdražení o 5 Kč (9,1 %) je poté možné sledovat od listopadu. Ceny vajec z podestýlkového chovu byly v tomto řetězci konstantní.

Tento řetězec vykazuje sezónní zdražování pouze u sledovaného másla.

Tabulka 13 Ceny potravin v BILLA, červenec-prosinec 2023 [Kč]

BILLA, spol. s r. o.	Měsíc					
Produkt	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
Vejce z halového chovu M (10 ks)	*	*	*	*	*	*
Vejce z podestýlkového chovu M (10 ks)	49,90	49,90	49,90	49,90	49,90	49,90
Madeta Jihočeské máslo (250 g)	56,90	56,90	56,90	56,90	59,90	59,90
Cukr Vrbátky s. r. o. (1 kg)	28,90	28,90	29,90	29,90	29,90	28,90

Pozn.: hodnoty, které nebylo možné naměřit, jsou označeny pomocí *

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Společnost BILLA nabízí Madeta jihočeské máslo za nejvyšší průměrnou cenu ze všech sledovaných řetězců, a to za 57,90 Kč. Tato cena je podstatně vyšší než průměrná cena

másla sledovaného na ČSÚ pro rok 2023, a to o 16 Kč (27,6 %). Průměrná cena cukru 27,40 Kč, což je nejbližší k průměrné ceně sledované ČSÚ za rok 2023. U vajec stejně jako u řetězce Albert byla průměrná cena 49,90 Kč a současně byla tato cena jedinou cenou, za kterou byl produkt nabízen při každém měření.

Slevy se v období měření vyskytovaly pouze u másla v měsících srpen, září a listopad 2023, kdy nejnižší cena se slevou 29,9 % byla v září, a to 39,90 Kč, což mohlo být způsobeno slevovou nabídkou, kterou nabízel ve stejném měsíci i řetězec Albert.

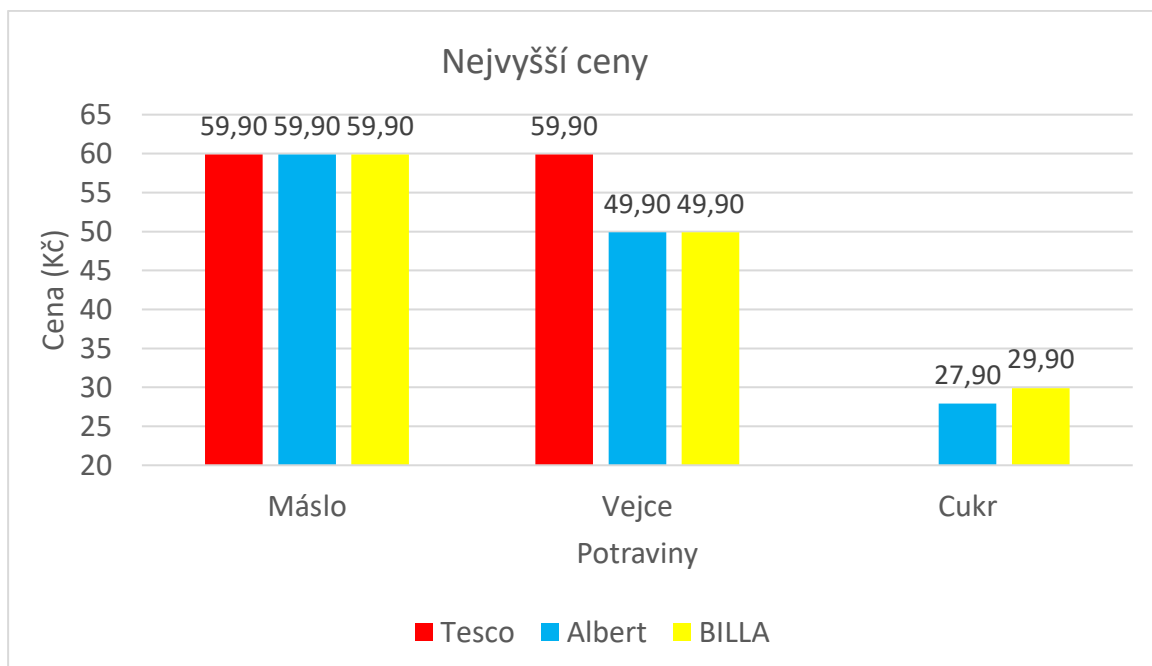
Cena másla se zde podobně jako u řetězce Albert první 4 měsíce neměnila a zůstala na 56,90 Kč za kostku másla a následně v listopadu byla zvýšena o 3 Kč (5,3 %).

V červenci a srpnu cena balení cukru vycházela na 28,90 Kč a v září se zvýšila o 1 Kč. V prosinci se pak opět o 1 Kč snížila. Balení vajec z podestýlkového chovu bylo nabízeno celé sledované období za konstantní cenu 49,90 Kč stejně jako u řetězce Albert.

Řetězec BILLA vykazuje sezónní zvyšování cen u másla a snižování ceny u cukru.

Následující grafy vychází z tabulek 11,12 a 13 a představují srovnání nejvyšších naměřených cen u vybraných potravin a nejnižší naměřenou běžnou cenu beze slev.

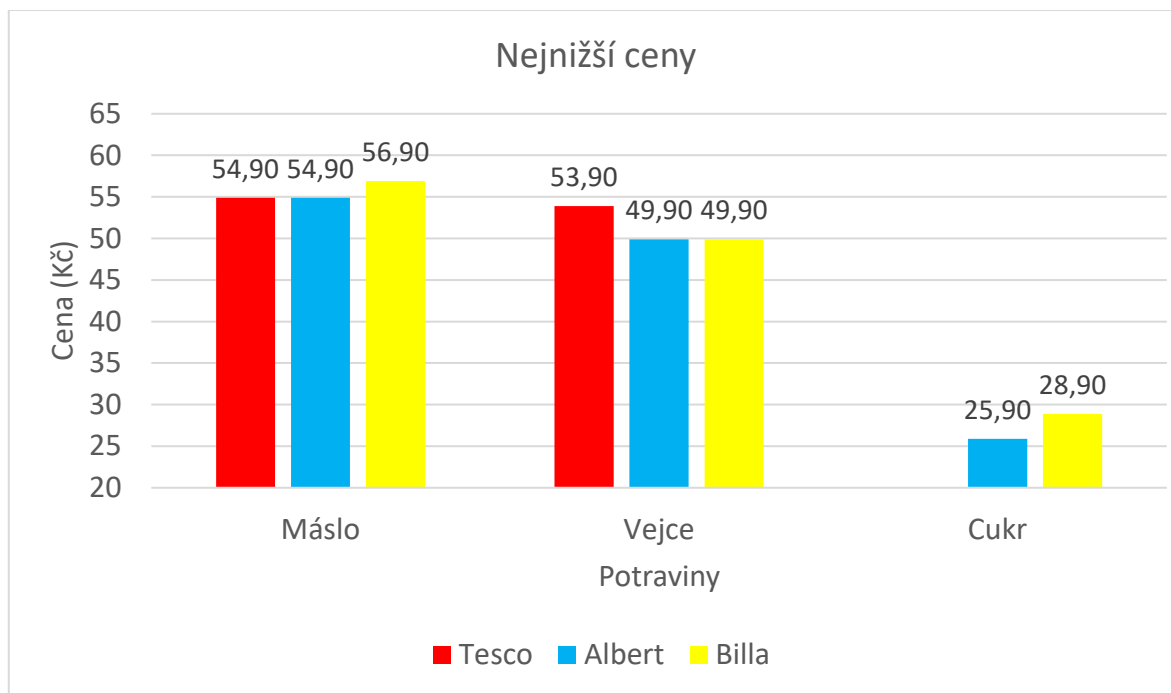
Graf 5 Nejvyšší ceny ve vybraných řetězcích [Kč]

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Z tohoto grafu číslo 5 vyplývá, že na nejvyšší naměřenou hodnotu u másla se vyšplhaly všechny sledované řetězce. Nejvyšší cenu za vejce nabízel řetězec Tesco, a ceny cukru byly velmi podobné.

Graf 6 Nejnižší ceny ve vybraných řetězcích [Kč]

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Na grafu číslo 6 jsou zobrazeny nejnižší ceny, které byly u másla velmi vyrovnané mezi řetězci, u vajec nejnižší cenu nabízely hned dva řetězce a cukr šlo nejlevněji pořídit v řetězci Albert.

1.13 Vliv vybraných faktorů na ceny

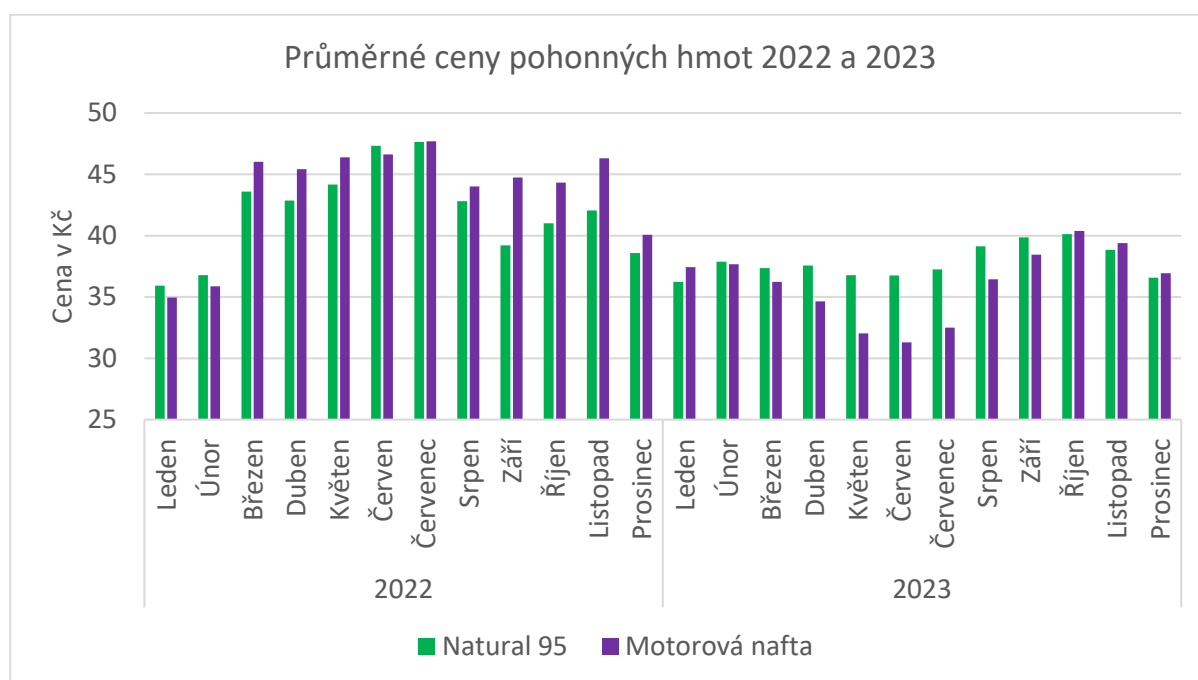
Vybranými vlivy, které mohou mít vliv na výši ceny u vybraných potravin jsou ceny pohonných hmot, inflace, ceny plynu a uhlí, které se promítají do cen elektřiny a také ceny krmných směsí.

1.13.1 Ceny pohonných hmot

Graf č. 7 ukazuje změnu průměrných cen pohonných hmot za sledované období. Ceny Naturalu 95 a motorové nafty se rapidně zvýšily v březnu 2022 jako reakce na situaci na Ukrajině. Cena za 1 litr paliva Natural 95 vzrostla o 18,5 % na 43,58 Kč/l.

Litr motorové nafty podražil o 28,3 % na 46,02 Kč. Dále pak rostly až do června, kdy dosáhly průměrné hodnoty 48 Kč/l. Cena Naturalu 95 následně kolísala v rozmezí 36 až 43 Kč/l. Motorová nafta se v následujících měsících od srpna do listopadu držela na ceně kolem 45 Kč/l a v prosinci zlevnila o 5 Kč. V červnu roku 2023 cena dokonce klesla až na 31,30 Kč/l motorové nafty, následně však začala opět postupně stoupat, až se motorová nafta dostala na stejnou cenu jako Natural 95 tedy asi 37 Kč/l. Na tyto změny nejvíce reagovala cena másla, jejíž křivka téměř kopíruje křivku růstu pohonných hmot.

Graf 7 Průměrné ceny pohonných hmot [Kč]

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní zpracování, 2023

Pomocí programu IBM SPSS Statistics byla vypočítána závislost ceny pohonných hmot na másle. Lze tedy tvrdit, že cena másla závisí z 27 % na ceně Natural 95 a z 54 % na ceně motorové nafty.

1.13.2 Míra inflace

Tabulka 14 Míra inflace v letech 2022 a 2023 [%]

Rok	2022											
Měsíc	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Míra inflace v %	4,5	5,2	6,1	7	8,1	9,4	10,6	11,7	12,7	13,5	14,4	15,1
Rok	2023											
Měsíc	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Míra inflace v %	15,7	16,2	16,4	16,2	15,8	15,1	14,3	13,6	12,7	12,1	11,4	10,7

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní zpracování, 2023

Vliv na změnu cen vyvolává také inflace, jejíž vývoj představuje tabulka číslo 14, a která v roce 2022 vzrostla na 15,1 % a následujícího roku v měsíci březnu vykazovala hodnotu 16,4 %, ale do konce roku se snížila na 10,7 %.

Pomocí programu IBM SPSS Statistic byla vypočtena závislost výše inflace na ceně cukru a vajec. Lze tedy tvrdit, že na inflaci závisí cena cukru ze 76 % a cena vajec z 81 %.

1.13.3 Vliv ostatních faktorů

Dle vývoje cen uhlí, plynu, elektřiny a krmných směsí uvedených v kapitole 3.1.4 lze konstatovat následující.

Začátkem roku 2023 v souvislosti se snížením ceny plynu na burze pod 50 eur/MWh byl zaznamenán i pokles ceny másla, která v prvních měsících roku 2023 klesla o 9,73 Kč.

Podle naměřených hodnot na změny elektřiny v roce 2022 nejvíce reaguje cukr, jehož cena začala rapidně stoupat o 67,7 %, měsíc po nejvyšším zdražení elektřiny, které proběhlo v srpnu na 24 240 Kč/KWh.

Po zlevnění krmné směsi pro nosnice v červenci 2023 o 921 Kč za tunu je patrná i reakce ceny vajec, která v následujících dvou měsících klesla o 8,94 Kč.

5. Závěr

Máslo, cukr a vejce jsou běžné potraviny, které slouží jak k přímé konzumaci, tak pro přípravu dalších pokrmů.

U každé ze sledovaných potravin za období od ledna 2022 do prosince 2023 proběhlo individuální sledování vývoje ceny. Nejvyšší cenový vývoj byl pozorován u balení cukru (1 kg), kdy v období mezi zářím a říjnem 2022 cena prudce vystoupala o 67,7 % na 30,54 Kč za balení. V prosinci téhož roku cena dosáhla výše 32,23 Kč/1 kg. Celkový nárůst ceny za rok 2022 činí 16,68 Kč (107,3 %). Za rok 2023 klesla cena balení cukru o 4,76 Kč na 25,68 Kč. Během celého sledovaného období cena vzrostla o 10,13 Kč (65,2 %).

Vyšší tempo vývoje ceny také prokázala vejce velikosti M v balení po 10 kusech, u nichž se průměrná cena začátkem roku 2022 pohybovala kolem 30Kč/balení. V poslední čtvrtině roku 2022 se cena prudce zvýšila o 39,66 % na 50,99 Kč za balení vajec. Celkem balení vajec za rok 2022 zdražilo o 21,62 Kč. Za rok 2023 cena klesla o 34,3 % na 37,13 Kč za balení. Od ledna 2022 do prosince 2023 vejce zdražila o 26,4 % (7,76 Kč).

U kostky másla (250 g) byl pozorován po dobu šesti měsíců růst ceny, a to od února 2022, ve kterém kostka másla stála 42,34 Kč, do srpna 2022, ve kterém vzrostla na 55,90 Kč, poté od října do prosince 2022 poklesla na 53,40 Kč. K nejvyššímu měsíčnímu navýšení došlo v květnu a to o 5,20 Kč (11,7 %). Za rok 2022 zdražila kostka másla o 10,17 Kč (23,53 %). V lednu 2023 klesla cena o 21,6 % a stagnovala kolem 40 Kč následujících 8 měsíců. V prosinci 2023 vzrostla na 42,72 Kč. Výsledkem je snížení ceny od ledna 2022 do prosince 2023 o 0,50 Kč.

V roce 2023 vzrostly oproti předchozímu roku průměrné ceny cukru (o 6,55 Kč) a vajec (o 8,53 Kč), zatímco průměrná cena másla klesla o 8,85 Kč. Směrodatná odchylka indikuje menší rozkolísanost v cenách potravin v roce 2023. Hodnota směrodatné odchylky je v tomto roce u másla 3,42 Kč, cukru 2,06 Kč a vajec 6,67 Kč. Nejvyšší směrodatnou odchylku projevovala v obou letech vejce. Maximální cena vykazovala nejvyšší nárůst u vajec, a to o 10 % na 56,54 Kč. Znatelný rozdíl v minimální ceně se objevil u cukru, kdy se jedná o nárůst z 14,74 Kč na 26,72 Kč (61 %). I přes zvýšení minimální mzdy o 1100 Kč

v roce 2023 bylo možné nakoupit v průměru o 25,1 % menší množství cukru (641 ks balení) a o 14,9 % menší množství vajec (394 ks balení) než v předchozím roce. Oproti tomu bylo možné nakoupit v průměru o 28,7 % více másla (417 ks 250 g kostek).

Tempo růstu odpovídá již zmíněnému tvrzení o růstu cen vybraných potravin. Největší tempo růstu se vyskytlo u cukru, konkrétně 3,03 %. Pomocí bodového lze predikovat ceny do první poloviny roku 2024, kdy by průměrná cena másla mohla být 44 Kč, cukru 30 Kč a vajec 48 Kč.

Z výsledků vlastního šetření konkrétních potravin ve vybraných maloobchodních jednotkách vyplynulo, že cena másla Madeta jihočeské máslo 82 % (250 g) se pohybovala ve všech řetězcích v rozmezí 2 Kč, ale v listopadu se vyšplhala na 59,90 Kč. Za nejnižší cenu (39,90 Kč) nabízely máslo řetězce Albert a BILLA v září v rámci slevových akcí.

Vejce z podestýlkového chovu velikosti M, balené po 10 kusech, nejvýhodněji a s konstantní cenou 49,90 Kč nabízely řetězce Albert a BILLA. Řetězec Tesco prodával balení vajec z podestýlkového chovu od července do listopadu za 53,90 Kč a v prosinci navýšil cenu o 6 Kč na 59,90 Kč. Nejvýhodněji nabízel cukr Vrbátky s. r. o. (1 kg) řetězec Albert. Nejlevněji bylo možné nakoupit cukr v červenci za 25,90 Kč.

U všech prodejen bylo vyzorováno mírné navyšování cen másla v období vánočních svátků. Ceny ve sledovaném období jsou navýšeny o 5 Kč u řetězce Albert a o 3 Kč u řetězců Tesco s BILLA. Nejvíce slevových akcí (6) nabízel řetězec Albert. Autorka vyhodnotila Albert jako nejvýhodnější řetězec dle výše uvedených informací.

Na průměrné ceny sledovaných potravin v průběhu sledovaného období let 2022 a 2023 měly vliv ceny pohonných hmot, kdy největší nárůst cen o 18,5 % na 43,58 Kč/l u paliva Natural 95 a nárůst o 28,3 % na 46,02 Kč/l u motorové nafty nastal v březnu 2022. Cena másla závisí z 27 % na ceně Natural 95 a z 54 % na ceně motorové nafty. Další vliv na ceny sledovaných potravin má inflace, která se za rok 2022 vyšplhala na 15,1 % a v roce 2023 se snížila na 10,7 %. Na inflaci je ze 76 % závislá cena cukru a z 81 % cena vajec.

6. Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

HANNA, Nessim a H. Robert DODGE. Pricing: zásady a postupy tvorby cen. Praha: Management Press, 1997. ISBN 80-859-4334-4.

HES, Aleš. Chování spotřebitele při nákupu potravin. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. Ekonomie studium. ISBN 978-80-87197-20-2.

HES, Aleš. Velkoobchod a maloobchod. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra obchodu a financí, 2004. ISBN 80-213-1163-0.

LEIBLOVÁ, Jitka. Situační a výhledová zpráva: Drůbež – drůbeží maso a vejce [online]. [Praha]: Ministerstvo zemědělství, 2021 [cit. 2023-05-24]. ISBN 978-80-7434-612-5. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/682901/Drubez_2021_web.pdf

MAITAH, Mansoor a Luboš SMUTKA. The Development of World Sugar Prices. Sugar Tech, 2019. 21(1), 1-8. ISSN 0972-1525.

SPILKOVÁ, Jana. Geografie maloobchodu a spotřeby: věda o nakupování. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-1951-4.

ŠTIKOVÁ, Olga, Helena SEKAVOVÁ a Ilona MRHÁLKOVÁ. Vliv změny cen na spotřebu potravin. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky. ISBN 80-86671-31-3.

TOMEK, Gustav a Věra VÁVROVÁ. Marketing od myšlenky k realizaci. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. ISBN 978-80-7431-042-3.

VYSEKALOVÁ, Jitka. Psychologie spotřebitele: jak zákazníci nakupují. Praha: Grada, 2004. Manažer. ISBN 80-247-0393-9.

Internetové zdroje

asz.cz Růst cen potravin v Česku je šestý nejvyšší v Unii. [online]. [cit. 2023-08-04]. Dostupné z: <https://www.asz.cz/clanek/10565/rust-cen-potravin-v-cesku-je-sesty-nejvyssi-v-unii-rekordne-zdrazily-cukr-a-vejce/>

bezpecnostpotravin.cz MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Informační centrum bezpečnosti potravin [online]. 2023 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://bezpecnostpotravin.cz/za-rekordne-draha-vejce-muze-ptaci-chripka-a-zdrazovani-obchodnich-retezcu-ministr-nekula-podal-dalsi-podnet-antimonopolnimu-uradu/>

cenyenergie.cz CENY ENERGIE. Cena uhlí. Online. Dostupné z: <https://www.cenyenergie.cz/cena-uhli-pro-domacnosti-metrak-orech-polske/#/promo-ele-mini>. [cit. 2023-12-29].

cnb.cz ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Ceny průmyslových výrobců. Online. Dostupné z: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/pc08_cs.pdf. [cit. 2023-12-14a].

cnb.cz ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Ceny zemědělských výrobců. Online. Dostupné z: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/ze4_cs.pdf. [cit. 2023-12-14b].

consilium.europa.eu Potravinové zabezpečení a cenová dostupnost potravin [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/food-security-and-affordability/>

czso.cz ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Online. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/>.

eagri.cz MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Dovoz potravin do České republiky [online]. 2018 [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/zivotni-situace/zakladni-informace-k-dovozum-potravin-do.html>

eagri.cz ODBOR ROSTLINNÝCH KOMODIT MZE. Situační a výhledová zpráva: Cukr – cukrová řepa [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2021 [cit.2023-05-24b]. ISBN 978-80-7434-683-5. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/717272/CUKR_12_2021.pdf

eagri.cz ODBOR ŽIVOČIŠNÝCH KOMODIT A OCHRANY ZVÍŘAT MZE. Situační a výhledová zpráva: Mléko [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2022 [cit.2023-05-24c]. ISBN 978-80-7434-682-8. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/719389/Mleko_2022_Web.pdf

inodpady.cz KRATOCHVÍLOVÁ, Linda. Faktory, které mají ovlivnit ceny potravin v roce 2021 [online]. 2021 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://inodpady.cz/faktory-ktere-maji-ovlivnit-ceny-potravin-v-roce-2021/>

naschov.cz Vývoj cen průmyslových krmiv. Online. Dostupné z: <https://naschov.cz/vyvoj-cen-prumyslovych-krmiv-pro-prasata-a-drubez-8/>. [cit. 2023-12-29].

ppas.cz PRAŽSKÁ PLYNÁRENSKÁ. Cena plynu. Online. Dostupné z: <https://www.ppas.cz/cena-plynu-jak-se-tvori>. [cit. 2023-12-14].

svscr.cz STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. Jak se orientovat ve značení vajec [online]. [cit. 2023-08-18]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/jak-se-orientovat-ve-znacení-vajec/>

svscr.cz STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. Označování místa původu potravin [online]. [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zivocisne-produkty/oznacovani-mista-puvodu-potravin/>

uohs.cz Potravinový: Závěrečná zpráva ze sektorového šetření v oblasti základních zemědělských výrobků a potravin [online]. 2023 [cit. 2023-08-04]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/tiskove-zpravy/hospodarska-soutez/3583-setreni-peti-zakladnich-potravin-neukazalo-selhavani-hospodarske-souteze.html>

usetreno.cz Online. Dostupné z: <https://www.usetreno.cz/energie-elektrina-zdrazuje/>. [cit. 2023-12-29].

vladimirmatula.zjihlavy.cz MATULA, Vladimír. Věrnostní programy. Online. Dostupné z: <https://www.vladimirmatula.zjihlavy.cz/vernostni-programy/>. [cit. 2024-01-02].

zlatavejce.cz Zlatá vejce: Druhy vajec [online]. [cit. 2023-08-14]. Dostupné z: <https://www.zlatavejce.cz/druhy-vajec>

Software

IBM Corp. (2022). IBM SPSS Statistics for Windows (verze 29.0.0.0). Armonk, NY: IBM Corp.

7. Seznam tabulek, grafů a rovnic

1.14 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj spotřeby potravin [kg/obyv./rok]	22
Tabulka 2 Průměrné spotřebitelské ceny 2022 [Kč]	31
Tabulka 3 Průměrné spotřebitelské ceny 2023 [Kč]	32
Tabulka 4 Popisné statistiky vybraných potravin pro rok 2022 [Kč]	36
Tabulka 5 Popisné statistiky vybraných potravin pro rok 2023 [Kč]	36
Tabulka 6 Kupní síla vybraných potravin pro rok 2022 [ks]	37
Tabulka 7 Kupní síla vybraných potravin pro rok 2023 [ks]	37
Tabulka 8 Průměrné tempo růstu 2022-2023 [%]	38
Tabulka 9 Průměrné tempo růstu rozděleno dle sledovaných let [%]	38
Tabulka 10 Bodový odhad cen pro rok 2024 [Kč]	39
Tabulka 11 Ceny potravin v Tesco Stores ČR, červenec-prosinec 2023 [Kč]	40
Tabulka 12 Ceny potravin v Albert Česká republika, červenec-prosinec 2023 [Kč]	41
Tabulka 13 Ceny potravin v BILLA, červenec-prosinec 2023 [Kč]	41
Tabulka 14 Míra inflace v letech 2022 a 2023 [%]	45

1.15 Seznam grafů

Graf 1 Nejdůležitější aspekty při výběru potravin	27
Graf 2 Cena másla [Kč]	33
Graf 3 Cena cukru [Kč]	34
Graf 4 Cena slepičích vajec [Kč]	35
Graf 5 Nejvyšší ceny ve vybraných řetězcích [Kč]	42
Graf 6 Nejnižší ceny ve vybraných řetězcích [Kč]	43
Graf 7 Průměrné ceny pohonných hmot [Kč]	44

1.16 Seznam rovnic

Rovnice 1 Tržní cena	14
Rovnice 2 Index cen průmyslových výrobců	15